

N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

Polako

Nedavno sam pročitao, više radi učenja njemačkog nego radi sadržaja, jednu staru knjigu, putopis iz "Zemlje orlova" – Albanije. Svašta se u Albaniji moglo vidjeti te već davne 1953. godine, no autora, mladog austrijskog novinara, posebno je začudilo što je stalno čuo jednu te istu riječ – *pak*. "Što to znači?", pita on vodiča jer albanski, razumije se, nije znao. Vodič mu odgovori da *pak* znači "pomalo", a služi kao odgovor na pozdrav "Jeste li umorni?".

Naš se Austrijanac čudi zašto bi netko pozdravljao s "Jeste li umorni?". Ja se pak čudim njegovom čuđenju. Jer kao mladić sam radio na uređenju stare djedovske kuće u Dalmatinskoj zagori, pa je svaki prolaznik kad je vidio da radimo, zapitao sasvim prirodno: "Jeste li se umorili?". Jer prirodno je da čovjek, ako je vani, nešto radi: nosi kamen, premeće sijeno, krči, kopa vinograd, čisti oko kuće... pa se od toga umori.

S tim sam se već zaboravljenim pozdravom moje mladosti susreo nedavno u Sinju, kamo me je doveo put radi sudjelovanja na Festivalu znanosti. Čuo sam ljude da se tako pozdravljaju na ulici, a i mene su tako nekako pozdravili kada sam htio nešto srediti u gradu. "Sada ću ja do hotela da donesem, nije daleko", kažem ja, dodavši ovo posljednje tek iz kurtoazije jer u gradu tako malenom poput Sinja ništa ne može biti daleko. Na to dobih odgovor, zapravo pozdrav: "Polako".

Da, zaista: zašto bi se čovjek žurio ako ne mora? Čovjek žuri samo ako ga je stisla velika nevolja, ako netko umire ili mu kuća gori. Vrijeme nije novac, nego elementarna nepogoda. Kada sam došao u studio sinjske radio-postaje da tamo kao sudionik Festivala znanosti kažem uživo o čemu ću na Festivalu govoriti, odmah s vrata upitah, profesionalno: "Koliko mi minuta dajete?" I dobih odgovor: "Koliko triba."

Iako mi "ovdi gori" ne (od)pozdravljamo s "Polako" i ne odgovaramo s "Koliko triba", vrijedi isti stav prema vremenu. Upravo ne mogu vjerovati koliko ljudi potroše vremena da naprave neki sitni posao, primjerice koliko se čeka našeg znanstvenika da napiše recenziju ili prikaz knjige ili da pak sredi rukopis nakon recenzije. Ne manje od deset dana. Zašto je to tako?

Odgovor je jednostavan: zato što ne zna organizirati svoje vrijeme. Meni kažu da mnogo radim, čak i sada u mirovini, a ja – da vam pravo kažem – umirem od dosade. Živim kao samac, sam si kuham i spremam. Za kućne poslove, uključujući i kuhanje, potrošim najviše dva sata, na pisanje oko dva, za čitanje tri do četiri, za šetnju najviše dva sata, za spavanje sedam do osam sati. Kad se sve zbroji ostaje još najmanje šest sati u danu. Kada sam najviše radio, godišnje sam uredio (izbor i dorada materijala, pisanje tekstova za uvodnik i rubrike) 11 brojeva Prirode, objavio u koautorstvu četiri znanstvena rada i još napisao jednu knjigu. I nikad nisam bio u žurbi. Ili još jedan, bolji primjer. Poznavao sam studenticu koja je u roku, sa sve pet, diplomirala tri jezika

na Filozofskom fakultetu, a usto je, usporedno i u roku, završila pravni fakultet. No to nije sve. Uz studij je zarađivala prevodeći knjige i filmove.

Sada će čitatelj reći: bila je jako talentirana. To je točno, no koliko god bila talentirana, ipak je morala ići na vježbe, učiti za ispite, čitati knjige i pisati prijevode. Da bi sve to uspjela napraviti u roku, morala je – slijedi iz gore navedene teze – organizirati svoje vrijeme. No kako se vrijeme organizira?

Kada sam u ona doba bio zatrpan poslom, jer sam uz ostalo vodio i znanstveni projekt, postavio sam si jednostavno pravilo: radi prvo posao s kojim ćeš najprije biti gotov. I još jedno: kad se prihvatiš posla, nastoji ga završiti što prije, po mogućnosti bez stanke, bez odmora. Odgovor na upit elektroničkom poštom, posao od pola minute, pretvara se u posao od pola godine ako ga stalno odgađamo. A kad poslove počnemo odgađati, oni se počnu gomilati, a ta gomila nedovršenih poslova ne daje nam da mislimo, da radimo.

Da bismo se duševno pripremili za neki ozbiljniji posao, treba nam pola sata. Najprije jedan posao radite pola sata, onda se pola sata pripremate za drugi, pa taj radite pola sata, pa se pola sata pripremate za prvi, koji radite pola sata... Nakon svega toga, od takvoga rada ostaje samo zbrka u glavi, umorili ste se kao konj, a opet ništa niste napravili, ništa završili. Niste napravili zato što niste bili ažurni. A mogli ste biti.

Kada sam nedavno bio na proslavi 100. obljetnice Zavoda za kemiju i biokemiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na odlasku** sam, a bilo je negdje oko tri sata, zapitao profesoricu Jasnu Lovrić, voditeljicu proslave i urednicu prigodne monografije, je li se već netko ponudio da napiše prikaz o toj knjizi za naš časopis, *Kemiju u industriji*. Kad sam dobio negativan odgovor, ponudih se da ću ga ja napisati. Nakon proslave produžio sam s kolegama na kavu, tako da sam kod kuće bio oko šest sati. Uzeh knjigu, malo je prolistah, a ujutro se prihvatih pisanja. Onda skoknuh do prve kopiraonice da mi skeniraju naslovnicu. Potom se vratih kući da još jednom pročitam rukopis. U 9:02 šaljem tekst sa slikom u uredništvo i – gle čuda – već u 11:47 dobivam čitavu stranicu sa svojim tekstom na korekturu. Htjedoh se odmah prihvatiti korekture, no to već ne bi bilo praktično. U istom sam naime broju imao još četiri članka, pa je onda bolje korekturu svih napraviti odjednom.

Sad možemo zamisliti što bi bilo da sam htio taj posao napraviti "polako". Stalno bi me proganjala misao kada ću to napisati, hoću li stići na vrijeme, više bih vremena potrošio na odgovaranje na upite zašto članak još nije gotov nego na pisanje. Eto, to je tajna zašto neki ljudi na sve stignu, a drugi samo zuje. Stalno su u žurbi, tri godine pričaju kako pišu nekakav članak, čitav život govore o "pripremanju" nekakve knjige. Pravi radnici rade kratko, ali žustro.

** I taj se posao mogao otegnuti u nedogled. Umjesto da sam pitao odmah (posao od pet sekunda) mogao sam pričekati do sutra ili prekosutra pa pitati elektroničkom poštom. Onda upitana "zbog prezauzetosti" ne bi mogla odgovoriti pet dana, a u međuvremenu bi se stvari zakomplcirale zbog nekog drugog sličanog upita. Na svu sreću nešto se takvo nije dogodilo.

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr